



International
SOCIAL SCIENCES
STUDIES JOURNAL



SSSjournal (ISSN:2587-1587)

Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology, Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines in Social Sciences

Vol:5, Issue:35
sssjournal.com

pp.2520-2527
ISSN:2587-1587

2019
sssjournal.info@gmail.com

Article Arrival Date (Makale Geliş Tarihi) 14/03/2019 | The Published Rel. Date (Makale Yayın Kabul Tarihi) 24/05/2019
Published Date (Makale Yayın Tarihi) 24.05.2019

SOĞUK SAVAŞ SONRASI KÜRESELLEŞME SÜRECİNDE EL KAİDE

AL-QAEDA IN THE PROCESS OF POST-COLD WAR GLOBALIZATION

Sefa YAYLA

Yüksek Lisans Öğrencisi, Kocaeli Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, sefayayla1923@gmail.com, Kocaeli/TÜRKİYE



Article Type : Research Article/ Araştırma Makalesi

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.26449/sss.1483>

Reference : Yayla, S. (2019). "Soğuk Savaş Sonrası Küreselleşme Sürecinde El Kaide", International Social Sciences Studies Journal, 5(35):2520-2527.

ÖZ

Soğuk Savaşın 1990'da sona ermesinin ardından uluslararası sistemde ABD tek başat güç olarak kaldı. Onu dengeleyici ikinci bir süper güç bulunmuyordu. Mevcut sistem 90'lı yıllar boyunca istikrarsız bir geçiş dönemi yaşamaktaydı. Bu dönemde Tarihin Sonu ve Medeniyetler çatışması gibi çalışmalar dünyada sanki Batı-Doğu ya da Hıristiyan-İslam çatışması olduğu algısına neden oldu. Balkanlarda yaşanan kanlı çatışma ve katliamlar, birinci Körfez savaşı, Filistin'de İsrail yayılmacılığı gibi etmenlerin birleşmesi İslami ülkelerde tepkiye neden oldu. Batılı ülkelerin vaktinde ve zamanında müdahale etmediği algısı yüzlerine sürdükleri makyajın dökülmesini sağladı. Batılı büyük şirketlerin birçok İslam ve Doğu ülkesinin kaynaklarını sömürüp Batı'ya taşınması yine bu ülkelerde ki sosyal, siyasal, ekonomik, sağlık gibi birçok konunun sorumlusu olarak Batı değerlerinin görülmesi Müslümanların içerisinde bazı grupların radikalleşmesine neden olmuştur. Küreselleşme sürecinin de etkisiyle bu süreç daha da hızlanmış ve reaksiyona neden olmuştur. Küreselleşme sürecinin ne gibi yenilikler getirdiğini ve bu yeniliklerin uluslar arası topluma ne gibi etki ettiği ve toplumsal yapıların nasıl karşılık verdiğini inceledik. Yine küreselleşme süreci ile birlikte terörün nasıl bir boyuta taşındığı, radikal İslami gruplar ve el kaide özelinde incelenmiştir. Küreselleşme sürecinin her ne kadar terörün ana kaynağı olmasa da bu dönemde yaşanan teröre katalizör etki yaptığı ve terörün taraftar bulması ve iletişim olanaklarının genişlemesi ile birlikte global ölçekte yayıldığı ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, El Kaide, Terör, Küresel Terör, Radikalizm

ABSTRACT

The end of the Cold War in 1990 remained the sole dominant force in the international international system. There was no second superpower balancing him. You can live in a transition period that can not live in the 90s. In the meantime, in the end of History and the clash of civilizations, such as the West-East or Christian-Islamic conflict has led to the perception. The bloody clashes and massacres in the Balkans, the first Gulf war, and the Palestinian expansion of Israel have led to an Islamic uprising. The perception that the western countries did not process on time and in time led to the pouring of their makeup on their faces. The Western expanded united Islam and the Eastern country united in one way and another way to the West, social, political, economics, health, such as responsible for the issue in places, the emergence of the west where the groups have led to radicalization of the groups. The ineffectiveness of globalization has accelerated this process and caused a reaction. We commented on what innovations the global communication has brought and how these innovations are interpreted in terms of how impressive and social structures are interpreted in the international community. Again, the extent to which terrorism has been carried out along with the process of globalization has been examined in terms of radical Islamic mass and elite. Although the victim of global communication is not the main source of terrorism, it hesitates in this room and the catalyst is broadcasted in its global center with the support of terror and the expansion of communication features.

Keywords: Globalization, Al Qaeda, Terror, Global Terror, Radicalism

1. GİRİŞ

1989 da Berlin Duvarı'nın çökmesi ve 1991 de Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla Soğuk Savaş ve yaklaşık yarım asır süren iki kutuplu dünya sistemi sona ermiştir. Uluslar arası sistem de oluşan yeni güç dağılımını bir takım çevreler Batı'nın mutlak hâkimiyeti olarak görmüş ve bu sistemi yeni dünya düzeni gibi kavramlarla tanımlamıştır. Yeni Dünya Düzeni denilen süreçte sistemdeki başat güç veya güçler diğer ülkeleri etkilemeye ve her geçen gün kendine benzetmeye başlamıştır. Bu benzeme süreci ekonomik, sosyal, siyasal, askeri ve kültürel her alanda kurumsal yapılarda ve kişilerde kendini hissettirmiştir. Bu benzeşme süreci küreselleşme olgusuyla açıklanmış ve dünyadaki tüm bölgeleri, devletleri ve toplumları etkisi altına almıştır. Dünyayı kasıp kavuran bu hızlı dönüşüm sürecinde terör örgütlerinin ve teröristlerin etkilenmemesi düşünülemezdi. Özellikle adını Soğuk Savaş döneminde yaşanan Afganistan Savaşı'nda sıkça duyduğumuz El Kaide terör örgütü de etkilenmiş ve nitekim Afganistan'da Ruslara karşı savaşırken 11 Eylül 2001'de ABD ikiz kulelerine ve Pentagonu yaptığı saldırıyla bölgesel olmaktan çıkıp küresel bir terör örgütü haline gelmiştir. Afganistan'ın işgali sonrası süreçte Ruslara karşı Batı Bloğu ve NATO tarafından desteklenen El kaide örgütü ve militanları o dönemlerde bir nevi kahraman gibi gösterilirken yine aynı çevreler tarafından 11 Eylül sonrası dönemde en azılı teröristler olarak dünyaya ilan edilmekteydi. Küreselleşme sürecinde El Kaide örgütünün değişimi, sivilleri hedef alışı ve cihat anlayışı yanında büyük güçlerin İslam Coğrafyasında izlemiş olduğu politikalar ve Müslümanlara yapılan katliamların örgütün daha da radikalleşmesinde etkisini inceleyeceğiz.

Küreselleşme süreci denilen olgunun ilk çağlardan itibaren farklı medeniyetlerin grupların birbiriyle olan etkileşimi olarak kabul edilebilir. Bu etkileşim eski çağlara göre sınırlı da olsa birbirine etki etmeyi ve taklit etmeyi doğurur. Benzeşme yeme içmeden, yazma, diller arası geçirgenlik, kullanılan araç gereçler gibi bazı alanlarda kendini belli eder. Küreselleşmenin bugünkü halide bu durumun her geçen gün etkisini hissettirdiği bir sonuç doğurmaktadır. Küreselleşmenin düşünürler ve aydınlar arasında yaratmış olduğu bu etki bakımından tartışmalara sebep olmuştur. Bazıları bu olgunun faydalı olduğunu orak ekonomik, sosyal ve siyasal deperler meydana getirdiğini iletişimi geliştirerek sınırların fiili olarak ortada kaldırıldığı bir durum olarak görüp savunmaktadır. Bazı aydınlar ise büyük devletlerin diğer lkelerde taassup krabilmesinin bir yolu olduğunu belirir. Bu şekilde devletler baskı altına alınmakta toplumsal yapılar dejenere edilmekte ve ulusal kültürler ulus devletler zafiyete uğramaktadır. Uluslararası sistem içerisine başat güç olan ABD gibi devletlerin kendi değerlerini diğer milletlere ve toplumlara dayatması olarak kabul etmektedir. Bu çalışmada biz ikinci görüşü savunan aydınların bakış açısını değerlendirmeye alacağız. İkinci durum karşısında toplumların ne gibi refleksler gösterdiği ve bu durumu çözmek için bireyleri nasıl bir yola savrulduğuna bakacağız. Özellikle İslami ve doğu toplumlarında yaşayan insanların Batılı değerlerin ön plana çıkarılması ve yine bazı ülkelerde yaşanan işgal girişimlerinin de birleşimiyle biriken stres farklı reaksiyon gösterilmesini tetiklemektedir. Bu farklılıkları en yoğun yaşayan coğrafyalarda ise, yoksulluk, yozlaşma ve kötü yönetimler sonucunda radikal dinci ya da aşırı milliyetçi akımlar egemen duruma geçebilmektedir. Küresel terörizm ise kürselleşme sürecinin, ezici, baskın ve hükmedici karakterine, bir karşı koyma biçimi olarak ele alınmaktadır.

2. KÜRESELLEŞMENİN ULUSLARARASI İLİŞKİLER BOYUTU

Küreselleşme getirmiş olduğu birçok yenilik ve ilerleme ile birlikte, kaçınılmaz olarak bazı sorunları da beraberinde getirmiştir. Küreselleşmenin her devlet tarafından eşit olarak tecrübe edilmemesi, ülke bazında zengin ve refah içinde olanı daha da zenginleştirirken, fakir olanı daha da fakirleştirmiştir. Küreselleşme ile beraber devlet sınırlarının geçirgenleşmesi, teknoloji ve bilişim devrimi sayesinde, para, insan ve fikirlerin, kolay ve hızlı bir biçimde tüm dünyaya ulaşması, devlet dışındaki aktörleri de uluslar arası sistemin bir parçası hâline getirmiştir. Bu bağlamda, sivil toplum örgütleri, ulus ötesi örgütler ve terör örgütleri ön plana çıkmaya başlamıştır. Devletin azalan/azaltılan etkisi bu örgütlenmelere küreselleşme ile birlikte ivme kazandırmıştır. Bu çalışmanın konusu küreselleşme süreci içinde, terörizmin de küreselleşmesidir. Küreselleşmenin sadece bazı ülkeleri daha da kalkındırırken bazı ülkeleri daha da umutsuzluğa sevk ettiği bir gerçektir ama her ülke bu sorunsalı terörizme başvurarak ortaya koymamaktadır. Bu tepkinin ortaya konulması özellikle İslam coğrafyası ile örtüştüğünden, küresel terörizm bazı kaynaklarda, İslamî terörizm olarak tanımlanmaktadır. Bu çalışmada küreselleşmenin detaylı bir tanımı yapılmaktan çok, küreselleşme, bilimsel ve teknolojik ilerleme, devletlerin kendi arasında ve kişilerarasında yoğun iletişim olarak tanımlanmaktadır.

Küreselleşme süreçsel ve yapısal olarak farklı boyutlarda incelenebilir, biz, yapısal boyutunu ele alarak sistem içerisindeki birimlerin bundan nasıl etkilendiğini ve bu etki sonucunda global sistemin nasıl bir sisteme dönüştüğünü inceleyebilmektir. Her ne kadar küreselleşme anlamı itibarı ile eski dönemlere

dayanabilse de kavram olarak ilk defa ortaya atılışı 1960'tır. Uluslararası siyasi tarihin belirli dönemlerine çeşitli isimler verilmiştir. 20'inci yüzyılın sonu ve 21'inci yüzyıl dönemini tanımlamak için küreselleşme kavramı kullanılmaktadır¹. Küreselleşmenin bu dönemde daha hızlı yayılmasının öncelikli sebebi, Sovyet Bloğunun dağılmasıdır. Kapitalist sistemin karşıtı çökmüş, bu çökme sonrasında bloktan ayrılan ülkeler kapitalist sistemle bütünleştirilmeye çalışılmıştır. Dünyanın büyük bir bölümü kapitalist sistemine geçerken, kapitalizmin etkisini, daha da kuvvetlendirmiştir. Küresel ekonomik süreç yaygınlaşmış ve hızlanmıştır. Doğu bloğunun tehdidi ortadan kalkınca, Batı bloğunda karşılıklı işbirliği yerini ekonomi, teknoloji ve ticarî alanda rekabete bırakmıştır. Son olarak, teknolojik ve bilimsel gelişmeler sonucu toplumlararası haberleşme, ulaşım, alışveriş ve iletişim olanakları genişlemiştir.²

Uluslar arası sistemin yapısal dönüşümüne baktığımızda ulus devletlerin siyaset ekonomi sınır mevzuat ve hukuk düzeni sosyokültürel durumunun her geçen gün diğerine yani küreselleşmenin amiral gemisi olan ülkeye/ülkelere dönüşmesidir. Bu da hiç kuşkusuz çağımızın bize sağladığı iletişim olanakları ile mümkün olmaktadır. *“İletişim devrimi küreselleşmenin anahtarıdır. Tarihin olmasa bile coğrafyanın sonunu getirmektedir. İnsanlar arası her türlü sosyal ilişki giriftleştirilmekte, yoğunlaştırmakta: kısacası dünyayı global bir köy haline getirmektedir”*.³

İnsanların diğer insanlarla kendilerini karşılaştırma gibi bir takım huyları/alışkanlıkları bulunmaktadır. Bireyler bu karşılaştırma sonucunda kendisini diğer bireylerden ekonomik/refah ve güç/askeri olarak aşağı gördüklerinde huzursuz ve mutsuz bir ruh haline girip bu durumu değiştirmek için normal olmayan asimetrik araçlar kullanmaya yönelmektedir

3. KÜRESELLEŞME SÜRECİNDE TERÖR

Etimolojik olarak terör kelimesi, Latince anlamı; korkutmak, ürkütmek, yıldırma ve dehşete düşürme gibi kelimelerden çıkan “terrere” kelimesinden gelmektedir.⁴ Türk dil kurumu sözlüğünde ise bu kavram yıldırma ve yıldırıcılık faaliyetleri olarak açıklanmakta bu eylemleri yapanlara ise yıldırıcı denmektedir.⁵

Günümüz dünyasında uluslar arası ilişkilerinde en önemli konuların başında güvenlik gelmektedir. Neyin önemli olduğu neyin korunması gerektiği kime karşı korunması gerektiği ve nasıl korunması gerektiği gibi sorulara cevap arayan güvenlik kavramı 21. Yüzyıl da küreselleşmenin de etkisiyle daha karmaşık ve içinden çıkılmaz bir hal almıştır. Yaşadığı dönüşümle ulus devletten ziyade bireyleri/sivilleri ırk, din, mezhep, bölge ayrımı yapmadan hedef almakta olan küreselleşmiş terör bugün ki uluslar arası toplumu tehdit eden en önemli kavram olarak karşımıza çıkmaktadır.

İnsanlığa karşı işlenen planlı ve organize katliamlar, yaralamalar uzaydan gelenler tarafından değil hepimiz gibi bir toplumun içinden çıkan sıradan insanlar tarafından yapılıyor. Kendilerince kutsal saydıkları bir amaç uğruna bir araya gelen bu insanlar nasıl oluyor da bu vahşeti yapıyorlar. Her türlü yazılı ve görsel medya da teröristler için kullanılan caniler katiller alçaklar canavarlar gibi kavramların yanında onların bu sıfatları hak edecek bir duruma nasıl geldiklerinin ve hangi psikoloji ile bu eylemleri yaptıkları terörizm ile mücadelenin önemli bir sorunudur.⁶

İnsanları şiddete yönlendiren saldırganlaştıran nedenleri uluslar arası ilişkiler boyutuyla değerlendirmek hem ulusal hem de uluslar arası alanda yaşanan haksızlıkların adaletsiz ve çifte standartlı ikiyüzlü tutumların yine bunlara ek olarak sosyal, siyasal, ekonomik şartların birleşmesi, bazı coğrafyalarda ve inanç sahibi insanlarda bunların etkisiyle daha fazla hissedilmesi terörün küreselleşmesine neden olmaktadır.

4. EL KAİDE’NİN MOTİVASYON KAYNAKLARI

1700'lü yıllarda yaşayan Muhammet İbni Abdulvehhab'ın İslam'ı ve cihad kavramını farklı yorumlayışı sonucunda Vehhabilik mezhebi ortaya çıkmıştır. Vehhabilik inancı; Hz. Muhammed'in hayatını

¹ GÖZEN, Ramazan, Uluslararası İlişkiler Sonrası: Çoğulculuk, Küreselleşme ve 11 Eylül, İstanbul, Alfa Yayıncılık, 2004, s.86

² GIDDENS, Anthony, The Consequences of Modernity: Self and Society in the Late Modern Age, Cambridge, Polity Press, 1990.

³ ÖKE, Mim Kemal, Küresel Toplum ve Türkiye, ASAM, Ankara, 2001

⁴ ÇINAR Bekir, Devlet Güvenliği, İstihbarat ve Terör, Sam Yayınları, 1997, s.198.

⁵ http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&kelime=ter%C3%B6r (18.11.2017)

⁶ ARİBOĞAN, Deniz Ülke. “Terörizmin Küreselleşmesi” Dünyada ve Türkiye’de Terör Konferansı: Ekonomik ve Sosyal Yapıya Yansımalar, Ankara, İnsan Kaynakları Genel Müdürlüğü, 2002.

kaybetmesinin ardından yaşanan İslam'ın gerçek İslam ile bağdaşmadığını ve o günden günümüze kadar geçen süreyi batıl bir dönem olarak nitelendirmektedir.⁷

En büyük sayıda destekçisini Suudi Arabistan'da bulan Vehhabiler, Selefilik akidesi temelinde bir inanç sistemi geliştirmişlerdir. *“Selefilerin görüşleri arasında, dini kuralların uygulanmasında akla yer vermemeleri, kuran ve sünneti görünen yönleriyle ele almaları, tevhit konusunda aşırılığa varan hassasiyetleri, kendi görüşleri dışındaki anlayışları dinden sapmışlık olarak nitelendirmeleri, tasavvuf tarzı yaklaşımları dinin dışında görmeleri, diyaloga ve uzmanlığa tamamen kapalı olmaları, medeniyetin gereklerinden uzak bir kabile anlayışı ile dini yaşamaya çalışmaları öne çıkmaktadır”*.⁸

Afganistan 1970'li yıllarda ülke içinde iktidar mücadelesinde çeşitli ideolojideki partiler ve örgütler, yine bunlarla bağlantılı bazı askeri ve bürokratik diğer kurumlar arasında çatışmalar yaşanmış ve ülke yönetimi el değiştirmiştir. Bu sancılı sürecin ardından kurulan yeni devlette de istikrar sağlanamamış, iç çatışmalar yaşanmıştır. Başa gelen Sovyet yanlısı yönetim kısa sürede SSCB ile iş birliği, dostluk ve barış antlaşması imzalamıştır. Ülke içinde çalkantılı dönem sona ermemiş ve muhaliflere karşı Afgan hükümeti Sovyetler Birliğinden yardım istemiştir. Bu davet üzerine 27 Aralık 1979'da Afganistan'a askeri müdahalede bulunmuştur.⁹

Enerji hatlarına yakınlığı ve geçiş güzergâhında olması Afganistan'ı önemli bir istasyon ülke konumuna getirmektedir. Bu özelliği sebebiyle Sovyetler Birliği Ortadoğu ve Hazar Havzasında ki güç skalasını kendi lehine çevirmek ve kendi jeopolitiğini artırmak, diğer güçlerin bu bölgeye müdahalesini engellemek için Afganistan'a müdahale etmiştir.

Babası Suudi Arabistanlı annesi Suriyeli olan Usame 1957 yılında Riyad'da dünyaya gelmiştir. Otoriter bir babaya sahip olan Usame çok katı bir din eğitimine tabi tutulmuştur. Arabistan'da ve Beyrut'taki en iyi okullara giden Usame'nin öğretmenleri ondan “zeki, başarılı, dikkatli, utangaç, merhametli ve kibar bir çocuk olarak” bahsediyordu. Yine ilk gençlik dönemlerinde de gezmeyi seven, gece kulüplerine giden hatta içki içtiğine dair bilgilerin olduğu Usame, yine o dönemlerde lüks marka araçlara binmekteydi. Mühendis olarak girdiği üniversitede İslami araştırmalarda bulunmuş ve radikal İslam'la bu dönemde tanışmıştır. Üniversite yıllarında Afgan Araplarının önemli ideologlarından biri olan Muhammed Kutup'la ve önceleri hoca olan Suudi istihbaratından Ahmed Badeeb'le tanışması hayatında dönüm noktalarından biri olmuştur.¹⁰ Çok zengin bir ailenin çocuğu olan Usame, aile şirketlerinin gücünü ve kaynaklarını kendince kutsal saydığı davasında kullanmıştır. Bu gücü önce Afganistan'da Sovyetlere karşı kullanan Usame bu süreçte Batıdan destek görmüştür. Soğuk savaş sonrası İslam coğrafyasında yaşanan sorunları ve her geçen gün değişen ahlaki ve kültürel değerlerin suçlusu olarak küreselleşme sürecini ve bu sürecin sorumlusu olarak ABD'yi ve Batı dünyasını görmüştür.¹¹

Tarihsel süreçte Haricilerden başlayıp Selefilik anlayışıyla felsefi yapısı oluşan ve Vehhabilikle de kurumsallaşan Radikal İslam anlayışı 1988'de El Kaide örgütünü kurdu. Örgüt Radikal İslami görüşteki mensupları tarafından davalarını yaymak ve Allah düşmanlarıyla mücadele etmek için örgütü önemli bir araç olarak görüyordu. Örgütün ismi ilk kural, temel anlamlarına gelen ve bu temelin esas alındığı merkez üs olarak bilinmektedir.¹²

Arapça bir kelime olan cihad kavramı gayret etme, hedefe ulaşma, çaba, mücadele gibi çok değişik manalara gelse de dini motifli terör örgütlerince daha çok kabul edilen manasıyla “din uğrunda yapılan savaş olarak kabul edilmektedir”.¹³ Oysaki cihat kavramının özünde insanın kendisiyle ve nefsiyle yaptığı mücadele vardır. Yine İslam da asıl olan huzur ve barış ortamının sağlanması ve herkesin kendi inancını özgürce yaşamasıdır.

Dünya'daki tüm terör örgütlerinde olduğu gibi El Kaide örgütünün de paraya ihtiyacı vardır. Çünkü terör örgütleri yapacakları faaliyetler için her türlü askeri mühimmat, ilaç ve sağlık malzemeleri, gıda malzemeleri, kılık kıyafet ve barınma ihtiyacı, ayrıca örgütsel faaliyetler için propaganda yapacak imkânlar ve hücre evlerine ihtiyaç duyarlar. Tüm bu ihtiyaçları karşılamak için örgütlerin çeşitli gelir kaynakları

⁷ ÖZTÜRK, Özgür, El Kaide'nin Düşünsel Artyöresi ve Özenin Radikal Söylem İçinde Sabitleme Süreci, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2008, s.96.

⁸ DAĞI, İhsan. Ortadoğu'da İslam ve Siyaset, İstanbul, Boyut Kitapları, 2002.

⁹ FULLER, Graham E, Siyasal İslamın Geleceği, (Çev. Mustafa Acar), İstanbul, Timaş Yayınları, 2005.

¹⁰ ELDEM, Yasir Adil, “ Küresel Terörizm Ve Irak Savaşı” Güvenlik Bilimleri Polis Akademisi Enstitüsü,2007

¹¹ BULUT, Faik. Cihat Yolcuları: El Kaide'nin Sırları. İstanbul, Cumhuriyet Kitapları, 2008.

¹² FARAÇ, Mehmet. İkiz Kulelerden Galata'ya El Kaide, İstanbul, Günizi Yayıncılık, 2004.

¹³ TDK, Türkçe Sözlük, Kolektif Yay., Ankara, 2010

olmakla beraber çoğu aynı kaynaklardan beslenir. El kaide gibi dini kullanan bir örgüt İslam anlayışındaki zekat olayını çeşitli cemaat ve vakıflar aracılığıyla kendisine akacak şekilde organize etmiştir. Camilerde toplanan paralar bu yöntemle örgüte akıtılmaktadır. Yine bu örgütü destekleyen bazı devletler vardır. Çeşitli alanlarda ihtiyacı karşılamaktadır. Dünya da bu örgüte sempati duyan bazı Müslüman iş adamları, gizlice örgüte finans desteği sağlamaktadır. Özellikle de Usame Bin Ladin aileden gelen servetiyle para aklama ve kıyı bankacılığı gibi yöntemlerle örgüte para akışını kurulduğu günden beri profesyonel bir şekilde yönetmektedir. Yine örgüt illegal işlerden gelir sağlamaya devam etmektedir. Uyuşturucu, silah kaçakçılığı ve fidye bu yöntemlerin başındadır. Örgütün önemli gelir kaynağını oluşturan bu faaliyetler, örgütün ihtiyaçlarını karşılamakta önemli bir paya sahiptir.¹⁴

Radikal İslamcı bir örgüt olan El Kaide cihat kavramını kendi faaliyetlerini meşrulaştırmak için manasından biraz daha saptırılmış ve bu kavramı savaşa eşdeğer hale getirmiştir. Selefi Cihad Müslümanlar tarafından İslam düşmanlarına karşı yapacağı şiddet içerikli faaliyetlerdir. Bu faaliyetlerin sonucunda istenilen, başta Müslümanların olduğu bölgeler olmak üzere uzun vadede dünyanın her yerinde Vehhabi-Selefi-Sünni İslam Halifeliğini kurmaktır.¹⁵ El kaide Irak'ta 'Irak El Kaide'si' ismiyle örgütlenirken dünyanın başka ülkelerinde de ya örgüt kuruyor ya da buradaki örgütlerin kendisine katılmasıyla genişliyordu.¹⁶ Bu örgütler aracılığıyla yayılmakla kalmıyor buldukları ülkelerin iç yapısını istikrarsızlaştırarak ülke yönetimlerini tehdit etmekte ve ülkeyi yönetilemez bir konuma getirmeyi amaçlamaktadırlar.¹⁷

5. EL KAİDE

İlk kuruluş yılları Sovyetler Birliğinin Afganistan'ı işgal ettiği döneme denk gelen El Kaide Örgütünün o dönemde ki amacı Afganistan'daki mücahitleri birleştirmek, Sovyetleri ülkeden püskürtmek ve SSCB'nin ülke üzerindeki hâkimiyetini/nüfuzunu sona erdirmektir.¹⁸ Bu dönemde Doğu-Batı bloğu olarak ayrılmış olan güçlerden Batı bloğu, başta ABD olmak üzere ve yine Komünizmin yayılarak kendi ülkelerinin rejimlerinin de değişeceğinden korkan Pakistan, Suudi Arabistan ve bazı Körfez ülkeleri destek vermiştir. Askeri araç gereçler, para, silah ve mühimmat, eğitim, gıda ve sağlık malzemelerine kadar birçok ihtiyaç temin edilmiştir. Bu süreçte Batıyla iyi ilişkiler kuran örgüt ve yönetici kadro ortak düşmanları yok olduktan sonra birbirlerini hedef alacaktı.

Sovyetler Birliğinin Afganistan'dan çekilmesi ve ilerleyen süreçte Sovyetler Birliğinin dağılmasıyla Soğuk Savaş sona ermiştir. Kazanan Batı Kapitalist sistem güç terazisindeki rakibini kaybetmiştir. Ortaya çıkan yeni düzende teknolojik ilerlemenin epey yol kat etmesi, internetin, iletişim araçlarının, sosyal medyanın dünyayı birbirine bağlaması gibi etkenlerle ülkeler arası sınırlar aşılmış ve bireyler doğrudan ilişki kurabilir bir duruma gelmiştir. Bu küreselleşme süreci dünyayı etkisi altına almış özellikle 3. Dünya ülkeleri başta olmak üzere, gelişmekte olan ülkeleri, ulusları ve tüm kurumsal/örgütsel yapıları etkilemiştir.¹⁹ Özellikle bu ülkelerdeki toplumsal kesimlerde yapmış olduğu tahribat toplumdan dışlanmış insanları alternatif yollar aramaya itmiş İslam coğrafyası üzerinde Müslümanların daha da radikalleşmesine ve örgütsel faaliyetlere katılmasına sebebiyet vermiştir. Bu etkileşimden terör örgütleri de payını almış eylemlerini buldukları bölgelerden dışarı taşırarak sivil, asker, kamu görevlisi ayrımı yapmadan ve nerede, ne zaman, kimi hedef alacağı belli olmadan eylem yapacağı bir sürecin başlangıcı olmuştur. Nitekim El Kaide Örgütünün Kurucusu ve lideri olan Usame yaşanan bu kırılmayı ve dönüşümün etkisini ispatlarcasına 1998 yılında ki fetvasında şöyle demiştir. Amerika'yı Ortadoğu'dan özellikle de Suudi Arabistan'dan dışarı atmak, İsrail'i yok etmek ve Orta Doğu'da Amerikan güdümlerindeki yönetimleri devirmektir. Böylelikle Usame bin Ladin dünyadaki tüm Müslümanları bir araya getirerek, cihad etmek yoluyla, tek halife önderliğinde Şer-i kurallara göre yönetilen bir İslam Devleti kurmak olduğunu açıklamıştır.²⁰

El Kaide örgütünün halifeye bağlı büyük İslam devletini kurabilmesi için belirlediği stratejinin ilk ayağını Ortadoğu oluşturmaktadır. Bu bölgede Müslümanların sayısı fazladır ve kendilerine destekçi

¹⁴ AKTAŞ, Fatih, El Kaide Terör Örgütü Ve Sakarya'da El Kaide Algılaması, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, 2010, s.27.

¹⁵ YILMAZER, Ali Fuat, Dini Kaynaklı Terörün Sosyolojik Nedenleri Ve El Kaide Örneği (Türkiye Örnekleme), Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa, 2006, s.73.

¹⁶ https://tr.wikipedia.org/wiki/Irak_el-Kaidesi (Erişim Tarihi 25.12.2017)

¹⁷ https://www.bbc.com/turkce/ozeldosyalar/2011/09/110909_911_legacy (Erişim Tarihi 20.12.2017)

¹⁸ DEMİREL, Emin. Türkiye'de Radikal İslami Hareketler, İstanbul, IQ Yayıncılık, 2005.

¹⁹ BAŞEREN, Sertaç. "Kavramsal Olarak Terörizm; Tarihi ve Hukuki Boyutlarıyla", Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumu, Ankara, NATO Terörle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi, 2006,

²⁰ GÜRBÜZ, Beyhan, Dini Motifli Ve Uluslararası Bir Terör Örgütü Olarak El-Kaide, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2008, s.109

bulabilmektedirler. Bunu kullanarak bölgedeki devlet rejimlerinin kendi içerisinde dönüştürüp kendi akaitleri temelinde yeni bir rejim oluşturmaktır. Sonraki adımda bunu Ortadoğu ile sınırlamamak ve Dünyadaki tüm Müslüman ülkelere yaymaktır. Böylece Müslümanlar tek bayrak altında toplanacak ve onların istediği İslam Birliği sağlanacaktır. Son adımda ise kendileri dışında kalan tüm unsurlarla savaşarak kendi düzenlerini Dünya üzerinde hakim kılmaktır.

5.1. Küreselleşme Sürecinde El-Kaide'nin Gerçekleştirdiği Terör Eylemleri:

➤ 11 Eylül 2001: ABD Saldırıları²¹

11 Eylül 2001 sabahı, ABD'de kalkış yapan yolcu uçaklarından American Airlines'a ait 4 uçak, El-Kaide terör örgütüne mensup 19 kişi tarafından kaçırıldı. Bu saldırılarda yaklaşık 3000 kişiyi hayatını kaybetti. Birçok devletin vatandaşlarının da öldüğü ekonomik olarak da etkisi ağır olan bir saldırdır. Dünya genelinde bugüne kadar yapılan en önemli terör eylemidir. Bu saldırıların ardından binlerce kişinin kayıp olduğu ve yıllar geçmesine rağmen ortaya çıkmadıkları için yaşamlarını bu saldırıda kaybettikleri düşünülmektedir.²² Saldırıyı düzenleyen 19 kişiden 15 tanesi Suudi Arabistan vatandaşı olması dikkat çekicidir.²³

➤ 12 Ekim 2002: Endonezya Saldırıları

12 Ekim 2002 tarihinde, önce Endonezya'nın Bali adasındaki önce ABD konsoloslukunda sonrada Mitsubishi marka bir minibüsün içine yerleştirilmiş 1125 kg. patlayıcı madde içeren bir bomba, başka bir eğlence yerinin önünde uzaktan komuta ile patlatıldı. Avustralya'nın 11 Eylülü olarak adlandırılan saldırılarda çok sayıda insan hayatını kaybetmiştir. Turistlerin de hedef alındığı saldırıda 209 kişi teröre kurban gitmişti.²⁴ Endonezya Savunma Bakanı Matori Abdül Celil, saldırılara ilişkin olarak tutuklanan ve bombayı yerleştirdiğini itiraf ettiği belirtilen zanlının Cemaati İslamiye örgütü üyesi olduğunu da söyledi.²⁵

➤ 15 Kasım 2003: Sinagog Saldırıları

15 Kasım 2003 sabah saatlerinde İstanbul'da arka arkaya iki intihar saldırısı meydana geldi. İlk patlama saat 09.14'te Kuledibi Neve Şalom Sinagogu önünde yaşandı. İki dakika sonra 09.16'da Şişli Beth İsrail Sinagogu önünde bir patlama daha meydana geldi. Patlamalar sonucunda çoğunluğu o anda tesadüfen sokakta bulunanlardan 27 kişi yaşamını kaybetti, 669 kişi yaralandı.²⁶

➤ 20 Kasım 2003: HSBC ve İngiliz Konsolosluk Saldırıları:

20 Kasım 2003'de İstanbul iki ayrı intihar saldırısı ile tekrar sarsıldı. Saat 10.55'de Levent'teki HSBC Türkiye Genel Merkezi ve 11.00'da Beyoğlu'ndaki İngiliz Konsoloslukuna düzenlenen bombalı intihar saldırılarında 31 kişi öldü, 400'den fazla kişi yaralandı.²⁷

➤ 11 Mart 2004: Madrid Bombalamaları (İspanya'nın 11 Eylül'ü)

Madrid'de 11 Mart 2004 günü sabah saat 07.30 sularında, hemen hemen aynı zamanda 10 bomba patlamıştır. Tamamı Madrid'in banliyö trenlerinde meydana gelen bombalar toplam 191 kişinin hayatını kaybetmesine, yüzlerce kişinin ise yaralanmasına sebep oldu.²⁸

➤ 7 Temmuz 2005: Londra Saldırıları (İngiltere'nin 11 Eylül'ü)

G8 toplantısının İskoçya'da yapıldığı güne denk gelen terör saldırısı Londrada yapılmıştır. Aralarında bir Türk vatandaşının da olduğu 52 kişi hayatını kaybetti.²⁹ Dünya zirvesinin toplandığı önemli devlet adamlarının bir arada olduğu bir tarihe denk getirilmesi manidardır. El Kaide sanki bir liste yapılmış gibi sırayla her ülkede eylem yapmaya devam etmiştir.

²¹ <https://www.cnnturk.com/video/dunya/11-eylul-saldirilarinin-14-yilinda-dunya-teroru-lanetliyor> (Erişim Tarihi 04.11.2017)

²² <https://www.takvim.com.tr/galeri/dunya/11-eylul-saldisi-nedir-tarihin-tum-akisini-degistiren-2001-olayi> Erişim Tarihi (04.11.2017)

²³ <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-43582820> (Erişim Tarihi 04.11.2017)

²⁴ <https://terortakvimi.wordpress.com/2002/10/12/2002bali-adasi-saldirilari/> (Erişim Tarihi 15.12.2017)

²⁵ <http://arsiv.ntv.com.tr/news/186774.asp> (Erişim Tarihi: 10.12.2017)

²⁶ <https://www.nevesalom.org/teror.html> (Erişim Tarihi 28.12.2017)

²⁷ <https://www.nytimes.com/2003/11/20/international/explosions-in-istanbul-destroybritish-consulate-and-bankat.html> (Erişim Tarihi 26.12.2017)

²⁸ <https://tr.sputniknews.com/avrupa/201708181029756400-avrupa-teror-saldirilari/> (Erişim Tarihi 26.12.2017)

²⁹ http://arsiv.sabah.com.tr/ozel/londrada1110/dosya_1110.html (Erişim Tarihi: 10.11.2017)

➤ 7 Ocak 2015: Fransa Saldırısı (Fransa'nın 11 Eylül'ü)

7 Ocak 2015 tarihinde, Fransa saati ile 11.30'da silahlı ve maskeli 3 kişi tarafından Charlie Hebdo saldırısı yapıldı. Said ve Cherif Kouachi'nin Fransızca yayın yapan hiciv dergisi Charlie Hebdo'nun Paris'teki ofisine yaptığı saldırıda 11 kişi hayatını kaybetti ve bir okadar insan da yaralandı. Charlie Hebdo ofisinden ayrıldıktan sonra binanın dışında bekleyen polisi öldürdüler. Charlie Hebdo saldırısı ve daha sonra Île-de-France'da 5 kişinin ölümü ve 11 kişinin yaralanmasıyla sonuçlanan saldırıyı yapan silahlı kişiler kendilerini Arap Yarımadası el-Kaidesi'ne ait olarak tanımladı.³⁰

6. SONUÇ/DEĞERLENDİRME

Küreselleşme kavramı ve terör arasında ilişki kurarken terörün doğrudan nedeni olarak göstermek yanlış olur. Terör İnsanlık tarihi kadar eski bir kavram olarak karşımıza çıkarken modern anlamda küreselleşme ise henüz insanlık için yeni bir olgudur. Küreselleşmeyi her ne kadar tarihsel süreçlerden geçmiş bir takım olaylardan sonra başatanlar olsada bizim değerlendirmemizde küreselleşmeyi sağlayan iletişim çağının ve teknolojilerinin etkisini hissettirmeye başladığı dönemdir. Bu yüzden biz bu dönemi özellikle internetin yaygınlaşmaya başladığı, televizyonun her eve girdiği, sabit ve akıllı telefonların yaygınlaştığı 1990 sonrası dönemi baz almaktayız. Dünya'da yeni bir dönemin başladığı ideolojik kamplaşmanın son bulduğu bu dönemde eski doğu bloğu üyesi komünist ülkelerin rejimleri hızla yıkılmakta ve liberal kapitalist düzene uygun reformlarla batı bloğuna entegrasyon süreci yaşanmaktaydı. Her doğum nasıl sancılı olursa bu süreçte oldukça sancılı başlamış ve başta Balkan coğrafyası olmak üzere Kafkasya'da ve Ortadoğu da kanlı çatışmalar baş göstermiştir.

Küreselleşme süreci doğrudan olmasa da sistemdeki merkez ülkelerin çevre ülkeleleri isteyerek ya da istemeyerek değişime zorladığı bu süreçte toplumsal yapının ayak uyduramaması sonucu bir reaksiyon meydana geldi. Özellikle küreselleşme süreci başta ulusalcı, milliyetçi ve dindar, gelenekselci yapılar tarafından tepkiyle karşılandı ve karşı bir glokalleşme akımı başlatıldı. Tüm bu gelişmeler ışığında yine birçok devlette meydana gelen ekonomik krizler, işsizlik, yolsuzluk, rüşvet, anti demokratik uygulamalar, insan hakları ve hukuk konularında duyarsızlık ve adaletsiz tutumlar toplumların daha da öfkelenmesine neden olmuştur. Nüfusunun büyük çoğunluğu genç olan Müslüman ülkelerde bu öfke daha da belirgin ve hızlı bir şekilde ortaya çıkmıştır. Burada tepkinin çabuk yayılmasında Müslüman ülkelerde yaşanan işgal, kan ve göz yaşının, ve Müslümanların sahip olduğu enerji kaynaklarının sömürgeciler tarafından aleni bir şekilde ellerinden alınması gibi durumlar, Filistin meselesi, İsrail'in uluslar arası hukuka aykırı eylemleri, ve BM yapısının buna sessiz kalması ya da güvenlik konseyinin yapısı nedeniyle somut bir adım atamaması oldukça etkili olmuştur.

Yine böyle bir süreç içerisinde kurulan El Kaide örgütü gibi yapılanmalar Afganistan'daki işgalin sona ermesinin ardından hedefe Batıyı koymuş ve taraftar bulmuştur. İslami kavramlardan bazılarını farklı yorumlayıp, Selefilik itikadı temelinde bir örgütsel ideoloji benimseyen El Kaide örgütü eylemlerini bölgesel olmaktan çıkarıp küreselleştirmeye başlamıştır. Küresel eylemler yapmasında küreselleşmenin getirdiği teknolojik ve iletişim imkanlarından fazlasıyla yararlanmış örgütü tanıtma ve dünyaya yama konusunda oldukça başarılı olmuştur. Küreselleşme bir yönüyle insanlara imkanlar yaratırken bir yönüyle de toplumların ulusal ve kültürel değerlerinin içini boşaltmaktadır. Ne var ki bu iki unsur da terör örgütlerinin işine gelmekte ve hem örgütün sempatanını artmakta hem de eylem kabiliyeti genişlemektedir. El Kaide örgütü küreselleşme süreciyle beraber güç kazanmış ve ulaşmak istediği amaçlarına asker sivil ayrımı yapmadan toplumlar üzerinde korku ve panik havası yaratarak istediğini elde etmiştir. Her ne kadar bu süreçte varmak istediği asıl hedefe ulaşamamış olsa da dünyada insanlar terör korkusuyla yaşamaya alıştırılmıştır.

KAYNAKÇA

ARIBOĞAN, Deniz Ülke. "Terörizmin Küreselleşmesi" Dünyada ve Türkiye'de Terör Konferansı: Ekonomik ve Sosyal Yapıya Yansımalar, Ankara, İnsan Kaynakları Genel Müdürlüğü, 2002.

AKTAŞ Fatih, El Kaide Terör Örgütü Ve Sakarya'da El Kaide Algılaması, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, 2010,

BAŞEREN, Sertaç. "Kavramsal Olarak Terörizm; Tarihi ve Hukuki Boyutlarıyla", Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumu, Ankara, NATO Terörle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi, 2006,

³⁰ https://tr.wikipedia.org/wiki/Charlie_Hebdo_sald%C4%B1r%C4%B1s%C4%B1 (Erişim Tarihi 22.12.2017)

- BULUT, Faik. Cihat Yolcuları: El Kaide'nin Sırları. İstanbul, Cumhuriyet Kitapları, 2008.
- ÇINAR, Bekir, Devlet Güvenliği, İstihbarat ve Terör, Sam Yayınları, 1997.
- DAĞI, İhsan. Ortadoğu'da İslam ve Siyaset, İstanbul, Boyut Kitapları, 2002.
- DEMİREL, Emin. Türkiye'de Radikal İslamî Hareketler, İstanbul, IQ Yayıncılık, 2005.
- ELDEM, Yasir Adil, " Küresel Terörizm Ve Irak Savaşı" Güvenlik Bilimleri Polis Akademisi Enstitüsü, 2007
- FARAÇ, Mehmet. İkiz Kulelerden Galata'ya El Kaide, İstanbul, Günizi Yayıncılık, 2004.
- FULLER, Graham E, Siyasal İslamın Geleceği, (Çev. Mustafa Acar), İstanbul, Timaş Yayınları, 2005.
- GIDDENS, Anthony, The Consequences of Modernity: Self and Society in the Late Modern Age, Cambridge, Polity Press, 1990.
- GÖZEN, Ramazan, Uluslararası İlişkiler Sonrası: Çoğulculuk, Küreselleşme ve 11 Eylül, İstanbul, Alfa Yayıncılık, 2004.
- GÜRBÜZ, Beyhan, Dini Motifli Ve Uluslararası Bir Terör Örgütü Olarak El-Kaide, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2008,
- ÖZTÜRK, Özgür El Kaide'nin Düşünsel Artyöresi ve Öznenin Radikal Söylem İçinde Sabitleme Süreci, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2008,
- YILMAZER, Ali Fuat, Dini Kaynaklı Terörün Sosyolojik Nedenleri Ve El Kaide Örneği (Türkiye Örneklemi), Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa, 2006,
- <http://www.vicdanikanaat.org/elkaide.htm>, (Erişim 05.12.2017)
- http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&kelime=ter%C3%B6r (18.11.2017)
- <https://www.cnnturk.com/video/dunya/11-eylul-saldirilarinin-14-yilinda-dunya-teroru-lanetliyor> (04.11.2017)
- <https://www.takvim.com.tr/galeri/dunya/11-eylul-saldisi-nedir-tarihin-tum-akisini-degistiren-2001-olayi> Erişim Tarihi (04.11.2017)
- <https://terortakvimi.wordpress.com/2002/10/12/2002bali-adasi-saldirilari/> (Erişim Tarihi 15.12.2017)
- <http://arsiv.ntv.com.tr/news/186774.asp> (Erişim Tarihi: 10.12.2017)
- <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-43582820> (Erişim Tarihi 04.11.2017)
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Charlie_Hebdo_sald%C4%B1r%C4%B1s%C4%B1 (Erişim Tarihi 22.12.2017)
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Irak_el-Kaidesi (Erişim Tarihi 25.12.2017)
- https://www.bbc.com/turkce/ozeldosyalar/2011/09/110909_911_legacy (Erişim Tarihi 20.12.2017)
- http://arsiv.sabah.com.tr/ozel/londrada1110/dosya_1110.html (Erişim Tarihi: 10.11.2017)
- <https://www.nytimes.com/2003/11/20/international/explosions-in-istanbul-destroybritish-consulate-and-bankat.html> (Erişim Tarihi 26.12.2017)
- <https://tr.sputniknews.com/avrupa/201708181029756400-avrupa-teror-saldirilari/> (Erişim Tarihi 26.12.2017)
- <https://www.nevesalom.org/teror.html> (Erişim Tarihi 28.12.2017)